

Ponedeljek

Leto II.

Ljubljana, 23. julija 1928

Štev 30

General Pera Zivković - Hadžičev naslednik?

Ako sestavi Hadžić vlado, bo ta le začasna - Narodna skupščina se ne sestane več - Kakšna vlada bo vodila volitve - Včerašnje konference in avdijence

Beograd, 22. julija. Danes se je v vprašanju vladne krize zaradi nedelje le malo delalo. Dopoldne so bili dr. Štampar, dr. Tartaglia in dr. Račić pri mandatarju krone generalu Hadžiću, kjer so jasno precizirali svoje stališče z ozirom na volilni mandat. Iz vsega je razvidno, da je razčiščen vprašanje dela sedanje Narodne skupščine v tem smislu, da se sedanja skupščina ne bo več sklicala. Treba je samo še odgovoriti na vprašanje, ali bodo volitve razpisane takoj, ali pa še le kasneje, in kdo bo vodil te volitve. Neutrarna vlada, za katero se je delalo v preteklih tednih, bi imela biti nekakšna prehodna vlada, da bi se pridobilo na času. Čim so pa njeni glavni protagonisti zmagali s stališčem, da je treba Narodno skupščino razpustiti, so takorekoč sami sebi odvzeli podlago za otvoritev proučevanja vprašanja, komu se ima poveriti volilni mandat. Za to obstoji več možnosti: ali neutrarna, ali vojaško - uradniška vlada, koncentracija, koalicija ali samo ena stranka. Razumljivo je, da proučuje sedaj krona vse možnosti, iz česar sledi, da bo odločitev padla šele po par dneh.

Sedaj, ko je otvoreno vprašanje volilnega mandata, postajata delo in zanimanje strank mnogo intenzivnejša. Čim dalje bolj se pojavlja oseba generala Pere Zivanovića na politični areni, in sicer v tem smislu, da bi opustil vojaško kariero ter prešel v politiko kot šef volilne vlade. V slučaju, da bi vse stranke priznale določitev predsednika

nove vlade kot stvar krone, se smatra, da oseba generala Pere Zivkovića ne bo v diskusiji, temveč obstoja samo vprašanje, kdo bo žnjim sodeloval in pod kakimi pogoji.

Mnogo se v političnih krogih tudi opaža, da je došel iz Sarajeva voditelj posebne struje radikalov, dr. Milan Srskić, ki je že od prej znan kot iniciator ideje, da je revizija ustave potrebna v smislu ojačenja in razširjenja oblastnih samouprav. Misija generala Hadžića se ne zaključuje s popolnim neuspehom, ker je dejansko prinesla mnogo teze volitev, ni pa tudi izključeno, da bi v slučaju nemožnosti kake druge solucije ostala še nadalje v veljavi misija generala Hadžića, vsled česar se vzdržuje njegov mandat vsaj formalno še v življenju. Politiški četverne koalicije delajo še vedno za reaktiviranje svoje vlade, toda brez kakega uspeha.

Včerašnja posvetovanja

Beograd, 22. julija. Mandatar krone general Hadžić je imel danes dopoldne zopet daljšo konferenco s prečanskimi kandidati, predvsem pa z dr. Štamparjem, dr. Račićem in dr. Tartaglijo. Po konferenci je odšel general Hadžić v dvor, kjer je ostal do 14. Do novinarjev je bil precej rezerviran in je odklonil podrobnejša pojasnila o stanju svoje akcije. Ob 12.20 je bil pozvan v avdijenco industrijalec Miloš Savčić, ki je ostal na dvoru skupno z generalom Hadžićem do 14. Ko je odhajal z dvora, je no-

vinarjem izjavil, da ni nič novega ter da se še naprej vrše razgovori.

Istočasno so tudi hegemonisti nadaljevali svoja posvetovanja. Demokratski ministri so imeli ves dopoldne konferenco, katere se je udeležil tudi dr. Spaho. Na konferenci so razpravljali o tem, kako stališče naj zavzamejo za slučaj, da bo kriza rešena v smislu zahtev KDK ter da bi prišlo do novih volitev. Dr. Spaho je odšel na dvor, kjer pa je bil samo pri ministru dvora.

Pozornost je vzbudila današnja popoldanska konferenca med Aco Stanojevićem in Ljubo Davidovićem, ki se je vršila na Davidovićeve stanovanju. Aca Stanojević je imel pred tem sestanke z različnimi radikalskimi prvaki kakor Nikolo Uzunovićem, Božo Maksimovićem, dr. Ninčičem in še nekaterimi drugimi. Domneva se, da je Aca Stanojević na tem sestanku skušal prepričati Ljubo Davidovića o pravilnosti svojega stališča, t. j. da tvori izhod iz sedanje situacije le neutrarna vlada, ki ne bo nadaljevala dela z Narodno skupščino. Aca Stanojević je novinarjem izjavil, da sta z Davidovićem razpravljala samo o situaciji in ker se situacija še vedno giblje v okvirju mandata generala Hadžića, ni bilo ničesar preciznega odločnega.

Dopoldne ob 11. je bil v avdijenci tudi bivši črnogorski ministrijski predsednik dr. Lazar Mijušković. Govori se, da prihaja tudi on v poštev pri sestavi Hadžičeve neutrarne vlade.

Hegemonistične metode

Zagreb, 22. julija. Pred par dnevi je bil objavljen komuniké o izstopu tukajšnjih radikalov iz radikalne stranke. Med onimi, ki so podpisali ta komuniké, je bil tudi zagrebški odvjetnik dr. Mijo Radošević. Med tem pa je v splitskem radikalnem listu »Država« izšel članek pod naslovom: »Ideja narodnega edinstva« s podpisom dr. Mija Radoševića. Zaradi tega članka je »Hrvat« objavil notico, v kateri ugotavlja, da je dr. Radošević izstopil iz radikalne stranke, da pa kljub temu še piše v »Državi«, ter vprašuje, kaj naj to pomeni. Z ozirom na to objavlja dr. Radošević izjavo, v kateri pravi, da ni splitskemu listu »Država« niti pred izstopom, niti po izstopu iz radikalne stranke poslal nobenega članka in da tudi nikomur ni dal pooblastila za objavo kakega članka v omenjenem listu z njegovim imenom. Dr. Radošević ponovno naglašja, da je izstopil iz radikalne stranke.

Kriza v dubrovniškem občinskem svetu

Dubrovnik, 22. julija. Tu je ponovno došlo do pretresljajev v mestnem zastopstvu. Kakor znano, je bil odstavljen mestni župan dr. Skvrča, ker se ni udeležil vidovdanske proslave. Danes dopoldne se je vršila konferenca občinskih svetnikov večine, ki ji je prisostvoval tudi delegat vodstva HSS, poslanec Mato Karić. Nekateri občinski svetniki so zahtevali, naj se volitev župana in članov obč. uprave odgodi do rešitve priziva, ki je bil vložen na Državni svet in da naj se večina občinskega sveta identifikira z županom in odstavljenimi člani. S tem naziranjem se strinja tudi vodstvo HSS. Edino podžupan dr. Koprivica s kakimi 4-5 občinskimi svetniki je zahteval, naj se namesto odstavljenega župana in članov občinske uprave izberejo novi, kar je utemeljeval s tem, da ni nastopilo nezno stanje z imenovanjem občinskega komisarijata. Na današnji seji, ki je trajala nad dve uri, ni bil sprejet noben sklep.

Krvavo zborovanje splitske Delavske zbornice

Split, 22. julija. Danes se je vršilo zborovanje Delavske zbornice zaradi izvolitve nove zbornice. Zborovanje je bilo sklicano v zgradbo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev. Otvoril jo je predsednik Alfonz Berković, za njim pa je pričel govoriti delegat iz Zagreba Štetinec. Med njegovim govorom je prišlo v dvorani do pretepa. Opozicija je napadla staro upravo s stoli, kozarci in steklenicami. Predsednik Berković je dobil udarec po glavi, tajnik Bogoljub Čurić pa po obrazu. Posredovati je morala policija, ki je aretirala nekaj delegatov. Skupščina je bila razpuščena.

Dr. Stresemann v Karlovih Varih

Praga, 22. julija. Nemški zunanji minister dr. Stresemann je nocoj s svojim spremstvom prispeval v Karlove Vary, kjer bo ostal na odmoru.

Francosko svarilo pred vsenemško akcijo

Nemčija bi rada anektirala Avstrijo, da prične zopet prodirati na Jadran in Balkan. — Včerašnje manifestacije na Dunaju.

Pariz, 22. julija. Temps piše o politični Schubertovi slavnosti na Dunaju. List izvaja med drugim, da znajo Nemci prav dobro izrabiti vsako priliko, pri kateri lahko obrnejo pozornost na politične probleme, ki so zanje važne. Tako so sedaj zelo nesramno izrabili Schubertovo slavnost za pangermanistično demonstracijo. Obe vladi na Dunaju in v Berlinu nimata še poguma, da bi javno zahtevali priključitev, vendar pa dajo jasno razumeti, da vedno mislijo na to, da si o tem ne smejo govoriti. List naglašja dalje, da je priključitev popolnoma nacionalistična ideja, ki naj bi Nemčiji omogočila, da s podjarmljenjem Avstrije izravna svoj poraz v svetovni vojni ter zopet prične prodirati proti Balkanu in Jadranskemu morju. Te ideje so se iz kulturnih vzrokov priključili sedaj tudi socialisti in ostale levičarske stranke. Brezdvomno pa je, da bodo proti priključitvi t. j. proti ustanovitvi velikega nemškega bloka v Srednji Evropi nastopili vsi zavezniki ter tudi Italija in države Male antante. Pod nujenim pogojem — in sicer niti se laj niti

kdaž pozneje — ni mogoče dopustiti, da bi dobila Nemčija hegemonijo v Evropi in zopet ogrozila mir. Najbolj pa ostražuje priključitveno akcijo — tako zaključuje »Temps« svoja izvajanja — delstvo, da jo pogrtajo vplivni katoliški krogi in da je v največjem nasprotju s političnimi sporazumi in razčiščenja, o kateri vedno zatrjuje dr. Stresemann, da je od Locarna na njegovem programu.

Dunaj, 22. julija. Današnji slavnostni obhod v okvirju Schubertovih slavnosti je potekel vsled dobre organizacije brez incidenta. Službe je opravljalo 5000 mož varnostne policije, mestna straža, kriminalni uradniki, 8000 rediteljev in 1500 vojakov. Obhoda se je udeležilo 150.000 oseb s 5000 zastavami in 500 slavnostnimi vozovi. Dopoldne se je med obhodom neki nemški pevec iz Wiesbadena nenadoma zgrudil in kmalu nato vsled srčne slabosti izdihnil. Reševalno društvo je moralo pomagati 700 osebam, ki niso imele resnejših poškodb.

Spor med Pilsudskim in predsednikom Bartlom

Varšava, 22. julija. Uradno se potrjuje vest, da je prišlo med Pilsudskim in ministrskim predsednikom prof. Bartlom do ostrega spora. Bartl bo najbrže demisioniral.

Min. predsednik Bartl

Priprave za podpis protivojnega pakta

Washington, 22. julija. Dosedaj je 14 držav pristalo, da je pripravljeno podpisati Kellogovo protivojno pogodbo. Včera se je ostalim pridružila še Japonska, ki je izjavila, da brez pridržkov soglaša s predlogom. Kellog upa, da bo lahko sredi avgusta odpotoval v Pariz, kjer bi v nazvočnosti zastopnikov vseh udeležencev držav podpisal pogodbo. Dočim je državni departement popolnoma zadovoljen s predlogom, so nekateri diplomatski krogi mnenja, da sicer ni možnosti za razširjenje podpisovanja, vendar pa naj bi tudi druge države pristopile k pogodbi. V zvezi s tem sklepajo, da bi mogla pogodbo podpisati tudi Rusija, ne da bi pri tem trpelo vprašanje njene priznanja. Iz dobro poučenega vira se izve, da bo pogodba podpisana 28. avgusta v Parizu. Ta dan so določili zato, ker bo Kellog po vsej priliki lahko do sredi avgusta zapustil Ameriko.

Prvi Venizelosov nastop

Solun, 22. julija. Venizelos je prispeval davi v Solun in je imel popoldne na Sofijskem trgu velik političen govor, v katerem je tolažil razloge, zaradi katerih se je vrnil v politično življenje. Naglasil je pred vsem, da je zopet posegel aktivno v politiko, ker je pretlila državi anarhija in Grčija dosedaj še ni imela nikake stabilne ustavne vlade. Podčrtaval je nado, da bo narod z reorganizacijo državne uprave zopet pridobil zaupanje v vlado. Zvečer se je vršil na čast Venizelosu velik banket. Jutri se bo Venizelos udeležil slovesnega odkritja spomenika v Kilikisu, ki je bil postavljen za padle vojsake v grško - bolgarski vojni leta 1919.

Atene, 22. julija. Vodja protivenezelistov Streit je prispeval v Atene. Njegov istočasni prihod z Venizelosom je izzval v Atenah precejšnjo pozornost.

Grki ne smejo v Bolgarijo

Atene, 22. julija. V političnih krogih je vzbudila veliko razburjenje naredba bolgarske vlade, ki prepoveduje grškim obmejnim prebivalcem prestop na bolgarsko ozemlje. Kdor bi se proti tej odredbi pregrešil, mu preti smrtna kazen. Atenska vlada je dala svojemu odpravniku poslov v Sofiji nalog, naj prosi bolgarsko vlado za pojasnilo o teh ukrepih.

Francoski prekoceanski polet

Pariz, 22. julija. Major Paris se je ob 17. uri dvignil preko Azorov za polet preko Atlantskega oceana.

Zanimiva izjava Vanče Mihajlova

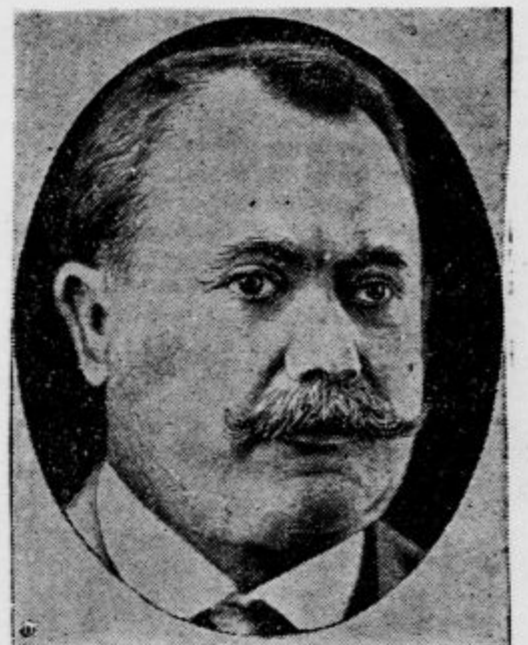
Sofija, 22. julija. Vanča Mihajlov je dal naslednjo izjavo: Pretekli VI. kongres je dal pooblastilo novemu, od njega izvoljenemu osrednjemu odboru, da kaznuje tudi ostale krivce za umor Todor Aleksandrova ter je bil v zvezi s tem sklepom izvršen umor Protogerova. Tudi drugi višji interesi makedonskega dela so diktirali potrebo teh kazni, ki so istovetne s kaznovanjem bivšega člana osrednjega odbora Cavljeva, ki jo je odredil Protogerov tudi brez sklepa kongresa. Za posledice izvršeno dejanje se bo dalo pojasnilo kongresu, ki je edini pristojen, da sodi dejanja, ki se tičejo interesov organizacije.

Sobranje odgodeno

Sofija, 22. julija. Sbranje je odgodeno do 4. septembra. Ministrijski predsednik Ljapjev je izjavil v imenu vlade, da bo sbranje sklicano tudi med poitnicami, ako bi državne potrebe, posebno pa finančni problemi zahtevali, da se sestane.

General Savov †

Nica, 22. julija. Tu je umrl bivši bolgarski vojni minister general Mihajlov Savov, ki je bil po vojni naklonjen režimu Stambolijskega. Po padcu Stambolijskega se je umaknil iz javnega življenja ter živel na francoski rivjeri.

Umorjeni mehiški predsednik Obregon,

ki je bil izvoljen z veliko večino za naslednika sedanjega predsednika Callesa za leto 1928 do 1932. General Obregon, ki je bil že predsednik od 1920 do 1924, je izgubil v revolucionarni vojni roko ter je užival splošno popularnost. Umorjeni predsednik je nameraval urediti predvsem vprašanje spora med cerkvijo in državo.

Romunska opozicija noče odnehati

Bukarešta, 22. julija. Dočim vladni krogi še vedno označujejo pogajanja o posojilu kot odločilen uspeh liberalne vlade, je vsa opozicija kakor tudi vse nadstrankarsko časopisje mnenja, da so ti uspehi nezadovoljivi. Znanstveno časopisje pa gre celo tako daleč, da označuje uspehe Bratianu, o katerih je poročal v svojem ekspoziciju, za neuspehe ter ponovno zahteva, naj vlada demisionirna, v izvrševalnem odboru narodne kmetske stranke je imel predsednik Maniu velik govor v katerem je pobijal izvajanja v Bratianovem ekspoziciju ter ponovno napadel vlado. Izjavil je, da pogajanja niso prinesla najmanjšega konkretnega uspeha. Vlada je dosegla samo zaseben predujem v višini 20 milijonov dolarjev, dočim pomeni ostanek uspehov samo opcijo, ki je enostransko obvezna za vlado. Narodno-kmetško časopisje ponovno prinaša izvajanja Mania in dalje napada vlado.

Preiskava Löwensteinovega trupla

Pariz, 22. julija. Pri sodno zdravniškem pregledu Löwensteinovega trupla so ugotovili, da so črepinje, hrbtenica in drugi udi zlomljeni. Drob so poslali državnemu preiskovalnemu zavodu, ki bo ugotovil, ali je v njem kak trup.

Organizator atentata na Žiko Lazića je baje pobegnil v Slovenijo

Po zatrdilu zagrebških »Novosti« je medicinec Grigor Milčinov pobegnil v Slovenijo. — V Beogradu ne zaupajo zagrebški policiji

Zagreb, 22. julija. Po informacijah »Novosti« poročajo iz Ljubljane, da je ljubljanska policija prejela obvestilo, da je organizator atentata na šefa javne varnosti Žika Lazića G. Milčinov, pobegnil v zasebnem avtomobilu, čegar številka je policiji znana, iz Varaždina v Slovenijo. Policija je nato opozorila tudi orožništvo in vse orožniške postaje v Sloveniji zasledujejo sedaj begunca. Istočasno je bilo pojačeno nadzorstvo na avstrijski in italijanski meji, da bi se Milčinovu onemogočil beg v inozemstvo.

Zagreb, 22. julija. Zagrebška policija je zadnje dni nadaljevala z aretacijami bolgarskih emigrantov ter zaplenila njihovo korespondenco, ker se sumi, da so bili v zvezi z atentatom na šefa javne varnosti Žiko Lazića. Nekateri iz-

med aretirancev so odpeljali v Beograd. Kakor se doznava, se nahajajo v Zagrebu nekateri beograjski detektivi, katerih prihod se spravlja v zvezo z nerazpoloženjem, ki obstoja v Beogradu proti zagrebški policiji, ker je pustila, kakor govore v Beogradu, da je pobegnil sokrivec Grigor Milčinov. Razen tega imajo baje beograjski detektivi nalogo izslediti, od kod so dobili zagrebški listi informacije o ozadju in okoliščinah atentata na Žiko Lazića. Govori se celo, da more priti do aretacij nekaterih novinarjev. (Pri tem pa je beograjski policiji dobro znano, da so informacije o čudnih okoliščinah atentata bile najprej njej na razpolago, preden jih je beograjski poročevalec »Novosti« v svojem listu objavil!)

Požar največje tvornice papirja v Jugoslaviji.

Pogorela so vsa poslopja. — Ogromna materijalna škoda.

Sušak, 22. julija. Danes ob pol 6. popoldne je pričela goreti tukajšnja tvornica papirja Smith & Meynier, ki je največja tvornica papirja v Jugoslaviji in je nedavno slavila 100-letnico svojega obstoja. Ogenj se je pojavil na podstrežju zgradbe, kjer je mizarška delavnica ter se je razširil na skladišče tvornega blaga. Razen sušakih ognjegaštev so prišli na pomoč tudi reški ognjegašci. Kljub vsem naporom gasilcev pa se je požar razširil iz skladišča papirja tudi na skladišče celotne in na strojni oddelek. Tvorniške zgradbe niso mogli rešiti. Vsa skladišča in glavno poslopje so pogorela. Ob 8. zvečer požar še traja in skušajo ognjegašci rešiti zgradbe, v katerih so urad-

niška stanovanja, kakor tudi veliko strojno dvorano. Pri gašenju je padel neki pomožni delavec s strehe in dobil take težke notranje poškodbe, da bržkone ne bo ostal pri življenju.

Vsa tvornica je vredna 100 milijonov dinarjev ter je zavarovana pri družbi »Sava« za 25 milijonov dinarjev. Obstoja upanje, da se bo posrečilo rešiti ostala poslopja, tako da ne bo pogorel ves kompleks, temveč samo glavno poslopje tvornice. V času požara ravnatelj tvornice ni bilo na Sušaku in so ga šli iskati z avtomobilom. Vzroka požara danes še niso mogli ugotoviti in prav tako še ni ugotovljena dejanska škoda.

Rodbina Pavla Radića v avdijenci

Beograd, 22. julija. Danes opoldne je bila sprejeta v avdijenco na dvoru vdova pokojnega Pavla Radića z otroki. Kralj je izrazil željo, da osebno spozna svoje zaščitence. Odločeno je, da gre sin Miško študirat na kraljeve stroške v Francijo, hčerka Nadica pa v neki penziji na Češkoslovaškem.

Velik morski pes ubit

Sirakuza, 22. julija. V bližini Torreuzza so ribiči ujeli 5 m dolgega in kakih 1000 kg težkega morskoga psa, ki so ga ubili s sekirami.

Eksplozija municije v Opatovem

Dubrovnik, 22. julija. Sročil, nekaj minut po polnoči je došlo do velike eksplozije v vojaškem skladišču municije v selu Opatovem. Človeških žrtev ni bilo. Vojaška komisija preiskuje sedaj vzroke eksplozije.

Požar v Zagrebu

Zagreb, 22. julija. Ob 8. zvečer je nastal požar v neki pristavi onstran Save. Ker je obstojala pristava samo iz lesenih zgradb, so vsa tri poslopja pogorela.

Ves svet v skrbeh za Amundsen

Ne more se še trditi, da je izgubljen. — Nezadostne priprave, da bi rešil Nobilovo ekspedicijo, so zakrivilo njegovo žalostno usodo. — Amundsen se je do sedaj še vedno rešil.

Ruskemu ledolomilcu »Krasinu« se je posrečilo, da je rešil velik del italijanske posadke. Manjka pa še vedno skupina, ki je izginila z »Italio« vred, manjka še Amundsen, za čigar usodo svet trepete.

Amundsen je 18. junija izginil brez sledu. Skoraj štiri tedni so pretekli, odkar je s svojimi spremljevalci, francoskim mornariškim letalcem Guilbaudom in poročnikom Ditrichsonom, zapustil Norveško in ne vedo za njegovo usodo. V veliki naglici je podvzel rešilni polet in tako je nastopil vožnjo brez zadostnih priprav. Ne more se zagotovo trditi, da je izgubljen, ker se mu je tudi leta 1926, primerilo, da je izostal štiri tedne in so vsi mislili, da je izgubljen. Takrat je odletel s petimi spremljevalci in z dvema letalom 25. maja 1925. s Spitzbergov, da bi dosegel tečaj. Več tednov niso prav nič vedeli o njem in o njegovih spremljevalcih, dokler se niso 18. junija povrnili v Kingsbay in sporočili, da sta morali letali zaradi velike uporabe bencina pristati v večnem ledu. Šele, ko so razpoke v ledu oprostile obe letali, so se mogli vrniti. Medtem je oče Ellswortha, ki se je udeležil ekspedicije, zaradi domneve smrti svojega sina izvršil samomor. Amundsen in njegovi spremljevalci so poročali, da so prodrli do 87 stopinj 44 minut severne širine, da pa so jih odgnali močni vetrovi v severozapadni smeri. Eno letalo se je pri poskusu, da poleti z ledu, poškodovalo. 15. junija, po treh tednih po startu, so letalci večinoma iztovorili zaloge živčevja, ki so jih imeli v letalih, vrgli so svojo opremo čez krov in obdržali le najmanjšo količino bencina, da bi mogli lažje leteti. Kljub gostim meglam so dosegli Spitzbergo stoprav po 8 urah poleta.

Amundsen, stari polarni raziskovalec, ki je v svojem življenju preстал mnogo nevarnosti, je pripravoval takrat, da ni nikoli verjel, da lahko prestanejo ljudje takšne težave in pomankanja, kakršnih so bili deležni udeleženci njegove nesrečne vožnje. Mnogi med njimi so bili že tako obupani, da so si hoteli končati življenje, ko so spoznali, da jim je zaradi slabih vremenskih razmer nemogoče, da bi dosegli deželo peš. Led je bil prekinjen po mreži odprtih vodnih kanalov, ki jih je bilo nemogoče prekoračiti. Mimo tega je bila razdalja neznansko dolga, kajti ves čas velikega poleta niso letalci nikjer opazili kopnega. Tako so raziskovalce še tik pred njihovo rešitvijo mučile misli, da se jim bo ponesrečil povratek preko neizmernega ledenega morja.

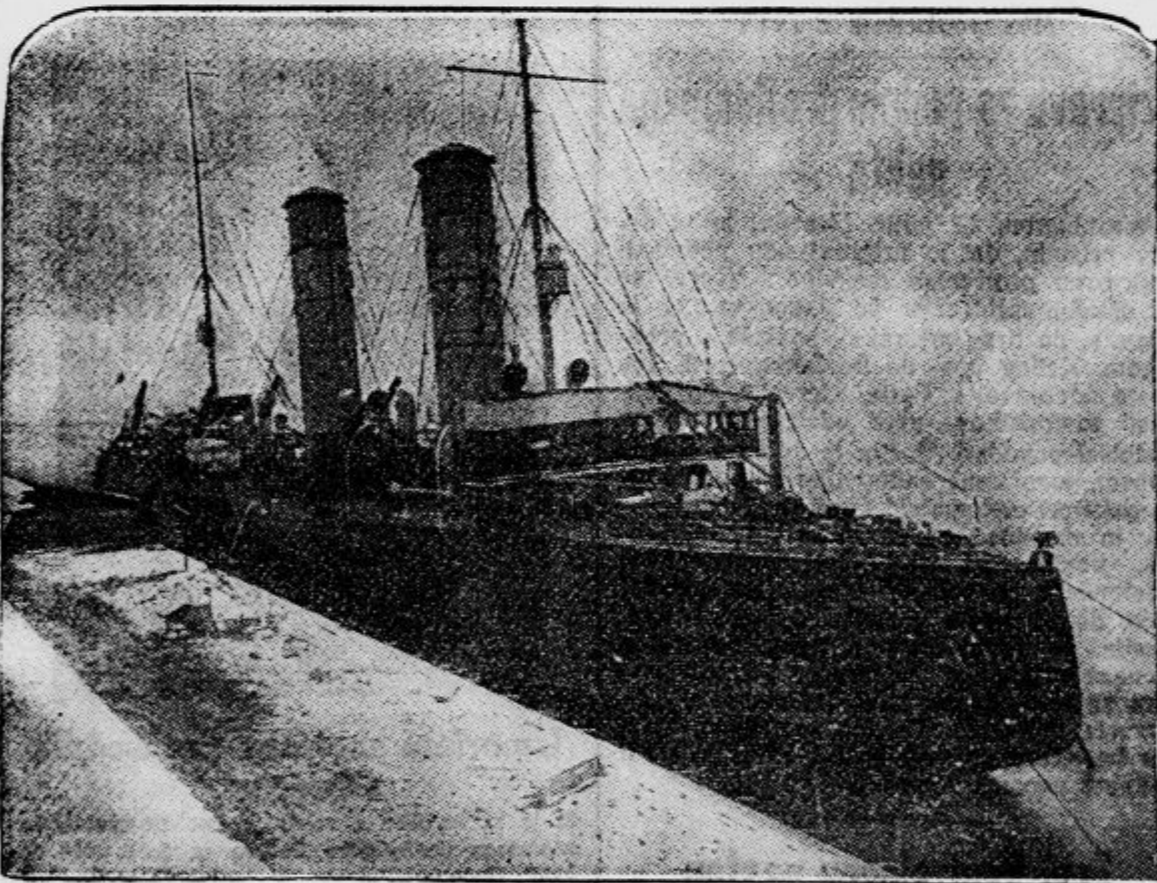
Ko pa je pozneje Nobile, ki je medtem napredoval za generala fašistične armade in nosi sedaj še bolj bujne uniforme, še več odlikovanj in zlatih vrvic kot ob času svojega poleta z Amundsenom, podvzel polarno ekspedicijo z »Italio« brez izkušenega vodnika in tako izpostavil sebe in svoje spremljevalce največji nevarnosti, ni Amundsen niti trenutek odlašal, temveč je odhitel na pomoč možu, ki mu je srmatno prelomil zvestobo.

Komandant Guilbaud, pilot »Lathama«

Odkril južni tečaj

Prvikrat v svojem življenju se ni Amundsen skrbno pripravil za polet, on, ki je poznal tako natanko polarne dežele in njihove nevarnosti. Amundsen je bil svetovno znan kot drzen polarni raziskovalec že dolgo poprej, preden se je dalo misliti na možnost ekspedicij z letali. Udeležil se je leta 1897. do 1899. belgijske ekspedicije na severni tečaj ter je izvedel leta 1900. z malo jahto »Gjøa« prvič severozapadni predor. Leta 1910. je prodril z Nansenovo polarno ladjo »Fram« na južni tečaj. Pristal je na Antarktiki in dosegel tečaj po dvomesečni vožnji s sanmi 14. decembra 1911. skoraj istovčasno z Angležem Scottom. Dočim pa se je Amundsenova ekspedicija vrnila, so našli Scott in njegovi spremljevalci smrt v ledu.

Ledolomilec »Krasin«

Nobilovo verolomstvo

Amundsen se je že leto dni pozneje skupaj z Nobilom vnovič napotil v severne polarne kraje, da bi dosegel tečaj. V Italiji so zgradili za Amundsenovo vodilni zrakoplov »Norge«, ki ga je krmaril Nobile. 14. aprila leta 1926. se je pričela vožnja tega balona Sredi maja bi morali s Spitzbergov doseči tečaj. Američan Byrd je za Amundsen in Nobila prehitel. 10. maja je dosegel z letalom severni tečaj in se vrnil še iste dne nazaj v Kingsbay. Naslednjega dne sta Amundsen in Nobile nastopila svoj polet. Izgubila sta se v megli, jadrila nad polarnim ozemljem in pristala 15. maja v Alaski. Radio, ki sta ga imela s seboj, jima je omogočilo, da sta bila ves čas vožnje v stiku s kulturnim svetom. Znano je, da je Nobile, ki se je udeležil poleta v razkošno pisani uniformi italijanskega polkovnika, pozneje osporaval Amundsenove zasluge za ta polet ter da je na vse pretege hvalil samega sebe, čeprav se mu je takrat prav malo sanjalo o polarnih ekspedicijah. Amundsen je zavrnil fašističnega bahača in lažnjivca z odgovorom, kakršnega je zaslužilo tako ravnanje.

Ali je še kaj upanja?

Ta velika in uspešna podvzeta je so učvrstila zaupanje sveta v Amundsenovo spretnost in sposobnost tako zelo, da ne veruje v njegovo smrt. Če le kdo, je vedel on v vsakem položaju, ki se lahko pripeti polarnemu raziskovalcu, kaj je storiti. Če se je posrečilo njemu in njegovim spremljevalcem, da so pristali na kakšnem otoku ali pa na ledu, bo prav gotovo storil vse, kar je v njegovi moči, da bi rešil ekspedicijo. Mnoge ladje in letala so na potu, da ga poiščejo. Tako smemo še vedno upati, da ne bo Nobilov nesrečni reklamni polet poplačan z Amundsenovo smrtjo. Upati je, da se bo posrečilo ruskim mornarjem na ledolomilcu »Krasinu«, ki se sedaj po občudovanju vredni in nad vse uspešni vožnji v ledenem morju pripravljajo za nadaljnjo vožnjo, da bo rešil Amundsen in njegova zvesta tovariša.

Moskva, 22. julija. Ledolomilec »Maligin« je zapustil ledeni pas in odplul v Arhangelsk. Med potjo je »Maligin« preiskal vse ozemlje, mimo katerega je plul, ne da bi našel kake sledove o Amundsen ali posadki Lathama.

Žalosten konec Scottove ekspedicije

Usoda raziskovalca, ki je zmrznil s tremi tovariši na Južnem tečaju. — Oates, ki je hotel rešiti sopotnike, je umrl na podoban način kakor švedski meteorolog Malmgreen

V teh dneh, ko se završuje velika polarna tragedija Nobilove ekspedicije, bo gotovo zanimalo naše čitatelje, kakšna usoda je doletela junaškega angleškega kapitana Scotta, ki je odšel iz Londona 1. junija 1910 z namenom, da bi dosegel Južni tečaj. Scott se je obdal z velikim spremstvom ukral je 53 častnikov in mož ter 35 psov za sani in shtetlanski ponjavev.

Tragična vest 10. februarja 1913 Dobri leti in pol leti po tem, ko je Scott odtrnil na raziskovanje Južnega tečaja, je došel v London brzojav poročnika E. R. G. Evansa, ki je sporočil žalostno oznanilo, da je kapitan Scott, potem ko je dosegel Južni tečaj 18. januarja 1912, umrl z dvema svojima tovarišema od mraza in pomankanja. Še pred njegovo smrtjo je ekspedicija izgubila še dva druga člana, podčastnika Evansa ki si je razbil glavo pri padcu na led in je zaradi pretresanja možganov umrl ter kapitan Oatesa, ki je skušal požrtvovalno rešiti Scottovo ekspedicijo, a je podlegel elementarnim silam, ne da bi dosegel človeška bivališča.

Začetek pohoda Po dogotrajnih pripravah se je začel Scottov pohod proti Južnemu tečaju 2. novembra 1911. Temperatura je bila zelo nizka. Ekspedicijo so najbolj ovirale strašne nevihte, katerim niso mogli kľubovati ne nežni ponjavi ne psi. Teh je imel Scott sploh premalo. Angleški raziskovalec se je preveč zanašal na tehnične pripomočke, ki so se baš v tem primeru izkazali na nedostaten.

V devetih tednih je Scott prodril 550 km daleč. 3. januarja 1912 se je primaknil že precej svojemu cilju. Naprej pa se ni upal prodirati z vsemi spremljevalci, marveč si je izbral izmed njih samo nekatere v domnevi, da bo potovanje na ta način lažje in manj naporno, obenem pa vsaj relativno sigurno.

Na Južnem tečaju Zadnji etapo svojega pohoda proti Južnemu tečaju je nastopil Scott 4. odnosno 5. januarja, 13 dni pozneje, 18. januarja je dosegel cilj ter je našel na Južnem tečaju Amundsenov šotor, ki je bil postavljen pred dobrim mesecem dni.

Amundsen je pustil v tem šotoru beleže in listine, ki pričajo, da je on prvi dosegel in odkril Južni tečaj. Tri dni je ostal Scott s svojimi spremljevalci v tem šotoru, potem pa se je odpravil na povratek. Toda povratek je bil silno težek. Zaloga živih je bila že dokaj izčrpana. Priškal je tudi hud mraz in ljudje, ki so bili izčrpani od utrudljive hoje, niso bili več tako odporni, da bi lahko kľubovali težavam, ki so jih srečavale na potu.

Mraz, vihar, glad Začelo je razsajati strašno vreme. Orkani so divjali nepretrgoma ni so divje naraščali. Nekaj dni so jim hrabri raziskovalci kľub-

vali, potem so njihove fizične sile opešale. Scott se je s štirimi spremljevalci utaboril na ledu, eden izmed njegovih mož, dragonski kapetan Oates se je ponudil, da gre sam naprej, da bi našel in prinesel pomoč svemu gospodarju.

Ta napor se ni izplačal. Oatesu so kmalu zmrzile roke in noge, vendar pa ni popustil in je skušal vztrajati. Nekega dne je Oates jasno čutil, da se bliža njegov konec. Niti besedice ni potohl, prenašal je trpljenje s stoično mirnostjo v nadi, da ga bo smrt pobrala v spanju. Nekega dne je Oates zapustil šotorišče in se je napotil proti zalogi živih, ki jo je ekspedicija pustila za slučaj porabe svojih rezerv. Ni se več vrnil. Vsi so vedeli, da gre v smrt in tudi Oates je to dobro slutil. Vendar ni zinil besedice. Šel je junaško na pot in je umrl iz ljubezni za druge.

Trije mrlci v šotoru Sedaj je ostala od celega jedra samo trojica ljudi: voditelj Scott, zdravnik dr. Wilson, in podkomandant Bowers. Bili so še samo 11 milj od skladišča živih, katerega so pustili za slučaj potrebe. Toda vreme ni dovolilo, da bi to zalogo dosegli. Ko je videla druga skupina ekspedicije, ki je ostala za vsak slučaj v pripravljenosti, da Scotta ni našel, so se odpravili na pot Wright, Nelson, Grant, Croan, Williamson, Keohane in Hooper. Prodrli so do skladišča, naposled tudi do šotorišča. Našli so v njem zmrznjena trupla Scotta, Wilsona in Bowersa.

Zadnje sporočilo Scott je zapustil dnevniki, v katerem je zabeležil vse pomembne faze svojega pohoda in je tudi objasnil vzroke svoje tragedije. Resumiral jih je v tri točke: 1. Ekspedicija je propadla zaradi izčrpanosti številnih konj in zaradi prevelike porabe živih. 2.) Strahovito vreme je raziskovalca primoralo, da se je mudil na poti mnogo delj, kakor je imel v načrtu. 3.) Visoki zameti in potovanje po ledu je ekspedicijo zadrževalo, da ni mogla izvršiti svoje naloge v predvidenem času.

Borili smo se — piše Scott — s strašnimi elementi in smo se priborili do Južnega tečaja. Ko smo premagali vse težave, smo se morali vrniti. Zaloga živih so nam pošle, obleke so nam razpadale in stali smo pred težkim vprašanjem, kaj bo z nami. Evans si je pretresel možgane in je umrl. Oates je zmrznil in se ni več vrnil k nam. Naše trpljenje je bilo nepopisno. Če bi preživeli te čase, katerih ne bom premagal, bi lahko napisal strašne stvari o doživljenih v ledenih pokrajinah. Mesto beležk pa vzemite trupla, ki bodo povedale vse. Česar nista zapisala pero in svinčnik.

Wright je našel najdena trupla na sani ter jih je pokopal z vsemi častmi, ki grede junakom. Instrumente in zapiske so pripeljali v Anglijo, Oatesa, ki se je bil izgubil pa niso nikoli več našli.

Kaj se godi po svetu

Zverinska mačeha, ki je prebadala pastorko z iglo. — Grozodejstva varanega družinskega očeta v Budimpešti. — Strahovit umor iz pohotnosti slavne belgijske pevke. — Veleposestnik imel svojega prednika 20 let vkovanega v klet. — Zločin 20letne mladenke — poglavarke roparske tolpe.

Prebivalci mesta Piombina v Italiji so pod mučnim doimom hude obtožbe proti neki Katarini Falzettijevi, drugi ženi mestnega stražnika Josipa Pescinija. Zveriska žena je obtožena, da je že dalj časa preganjala in mučila svojo 13-letno pastorko Lilijo. Ubogo deklečce se je napol mrtvo zaradi strašnega postopanja mačeha obrnila na svoje znanke, ki so jo dali zdravniško preiskati. Zdravnik je ugotovil splošno telesno oslabelost, mnogo udarcev in globokih ran od debelih igel, a prav tako znake zastrupljenja. Videti je, da je mačeha polagoma zastrupljevala nesrečno pastorko. Zdravnik je izdal spričevalo in naznanil dogodek oblasti, ki je takoj dala mačeho aretirati. A jo je pozneje izpustila, ker je noseča in se bliža porodu. Očeta devojke so suspendirali od službe.

V Tapioszelu pri Budimpešti se je odigrala strašna drama iz ljubosumnosti. 35-letni poštni uradnik Ludvik Bauza je zvedel pred kratkim, da ima njegova žena razmerje z brivcem Rudolfom Ledermannom. Bauza je prišel te dni ponoči nepričakovano domov in se prepričal v prisotnosti nekega sosedu, da je brivec prebil noč pri njegovi ženi. Oborožen z revolverjem je vdril v stanovanje in oddal na svojo ženo in njenega zapeljivca več strelcev. potem pa odhitel v drugo sobo, kjer sta spala oba njegova otroka: 11-letni Ludvik in 10-letna Magdalena. Ustrelil je oba v glavo, da so kri in možgani vse na okrog oškropili pohištvo in stene in sta bila na mestu mrtva, nakar si je tudi sam poznal kroglo v glavo in se zgrudil mrtev na tla. Kakor se je pozneje dogotalo, sta ostala Bauzova žena in Ledermann brez vsakih najmanjših poškodb!

Zagoneten zločin, čigar žrtev je postala slavna belgijska pevka Evelina Breliova, je vzbudil v Belgiji veliko pozornost. Ga. Breliova se je že nekaj tednov mudila s svojim možem Quinetom na svojem posestvu Bomerece blizu Brusla. V sredo zvečer se je gospa Breliova napotila sama na sprehod v gozd, odkoder se ni več povrnila. Poizvedovanja njenega moža so ostala brezuspešna. Zaradi tega se je obrnil na policijo, ki je daleč naokoli natančno preiskala vso okolico in našla slednjič gospo Breliovo mrtvo v nekem grmovju. V ustih je imela klin ter je bila zadušena. Iz raznih znamenj je bilo sklepati, da se je Breliova obupno branila. Bila je popolnoma gola in v poziciji, iz katere je razvidno, da gre za umor iz pohotnosti, zlasti še, ker ji niso bile oropane dragocenosti, ki jih je imela pri sebi. Policija je napela vse sile, da izsledi zverinskega morilca.

Po vesteh iz Vilna so odkrili v toľševskem okraju v Litvi strahovit zločin. Veleposestnik Sragowski je kupil pred 20. leti posestvo od nekega Lukosjuše, ki je ostavil svojega duševno bolnega brata Sragowskemu, sam pa se izselil. Sragowski je norca prikopal k zidu v kleti, kjer je siromak preživel 20 let ob kruhu in vodi. Ko so ga rešili iz kleta, je bil brez obleke in kosmat

Krasen uspeh SDS

Veliko nazadovanje klerikalcev

Včeraj so se vršile občinske volitve v Zagorju ob Savi in v sosednem Kotredežu. V obeh občinah beleži SDS zopet krasen napredek.

V Zagorju ob Savi je bilo vloženih 5 list. Rezultat je bil sledeči: 2 listi SDS sta dobili skupno 288 glasov, (9 mandator) SLS 210 glasov (6), socialisti 115 glasov, (3) in komunisti 232 glasov (7). Število glasov SDS se je od zadnjih volitev dvignilo od 230 na 288, komunisti pa so nazadovali od 373 na 232 glasov. Klerikalci so le z najhujšim terorjem obdržali svoje pozicije, socialisti pa so napredovali za 25 glasov.

V Kotredežu sta bili samo dve listi. SDS je dobila 180 glasov in 13 odbornikov, SLS pa 67 glasov in 4 odbornike. SDS se je dvignila od 73 na 180 glasov, klerikalci pa so tu doživeli strahovito obsodbo in so izgubili malone 100 glasov. Pri zadnjih volitvah so imeli še 149 glasov, tokrat pa so jedva dobili 67 glasov, četudi so se posluževali vseh mogočih sredstev.

Mesto 30.000 banditov

Sree Amerike imenujejo gigantsko mesto ob obalah Michiganskega jezera, ki je še pred stoletjem stelo dvanajst hišnih blokov, pred 75 leti 30.000 ljudi, leta 1900 1 milijon 700 tisoč in danes 3 milijone. Chicago je grši od najdolgegačasnejših krajev v Zedinjenih državah, vedno se preobrača, nenemoma se širi in veča z novimi stavbami; o njegovi gospodarski moči svedoči množica palače Marshalla Fielda, Leitra, Pullmana, nebotičnik kralja zvečnega gumija Wrigleya in grad, ki si ga je dala sezidati Rockefellerjeva hič in dedinja, ločena žena Mac Cormicka. Po smrti svojega očeta bo ona brez dvoma najbogatejša žena na svetu in razumljivo je, da se nešteto snubcev ganja za njeno naklonjenost, pa tudi za roko njene ljubke hčerke. Za one, ki si žele velike dote, je Chicago tudi sicer obljubljen dežela: tam živi vdova bogatega Wetchera, da omenimo samo eno izmed 110 chिकासkih milijonarj, ki so zrele za zakonski stan.

Romantika divjega zapada v Chicagu

V tem mogočnem mestu, ki premore največjo trgovsko hišo na svetu in kjer so ogromne klavnice in konzervne tvornice Armour, Swifta in drugih »svinjskih« kraljev, se je še vedno ohranilo kos romantike divjega zapada, za katero Chicaga pač nobeno mesto na svetu ne zavida. Kje na zemlji bi še bilo mogoče, da bi velika palnica plačevala roparskemu glavarju fikšno letno plačilo, da se obvaruje konkurence majhnih kitajskih palnic? Znano je, da se je Cangstolinova karijera začela slončno kakor ona chिकासkega roparja, ki se je znal povzpeti do varuha velikih gospodarskih podjetij; toda Zedinjene države se od Kitajske razlikujejo ne najmanj po svoji finančni moči, in tako je umljivo, da dobiva chिकासki bandit letnih 14 milijonov dinarjev, med tem ko se je Cangstolin moral zadovoljiti z mnogo manjšimi »honorarji«.

1800 umorov v štirih letih

Kako so chिकासki zločinci dobro organizirani, kaže nazorno proglas, ki ga je pred nekaj meseci izdal William O' Connor, mesini policijski komisar, in v katerem se čitajo takile stavki: »Treba je voditi pravcato vojno... Na razpolago so oklopni avtomobili in strojinice... Streljajte v bandite vse vprek; nihče ne sme uiti. Kdor ubije kakega vodjo, dobi posebno nagrado in bo napredoval.« O'Connor je upal, da bo na ta način uspel s svojimi 500 detektivji proti 30.000 banditom. kolikor cenijo, da jih je v Chicagu; toda tudi detektivji so ljudje, ki se boje za življenje in ker je bilo v poslednjih štirih letih umorjenih 45 policijskih detektivov, so jeli chिकासki kriminalni uradniki posajati previdni. Razen tega si v Chicagu spečejo, da niso vsi policisti posebno vneti bojevniki za pravico, ker jih bandite podkupujejo. V poslednjih štirih letih je bilo v Chicagu umorjenih 1800 ljudi, toda le 25 morilcev je bilo obsojenih na smrt. Temu ni morda vzrok mila justica nego težave, s katerimi je v Chicagu zvezan lov za zločinci, in strah sodnikov in državnih pravdnikov pred krvno osvetlo obsojenčevih tovarišev. Vsak mesec je izvršenih v Chicagu 218 vlovov in roparskih napadov, in zatrujejo, da tudi v tem številu polovico zločinov zamočje, da obvarujejo odgovorne osebnosti. V takih okolištnih ni nič čudnega, da so se chिकासke dame dogovorile, da si ne bodo več nadele draguljev in lišpa, kadar se podajo na ulico, ker jim policija ne daje dovoljne zaščite. Udruženje bankirjev je razpisalo nagrado na glavo vsakega bančnega roparja, ki ga kdo izroči živega ali mrtvega.

Kralj tihotapcev piva

Zločinstvo se je v Chicagu zato tako razvilo, ker se tako policija kakor drugi državni organi dajo podkupovati od banditov. Chिकासki zločinci si to lahko privoščijo, ker zaslužijo lepe novce s tihotapstvom, pred vsem s tihotapstvom alkohola. V Chicagu pozna vsakdo te tihotapce, toda nihče si ne upa nastopiti proti njim, ker imajo mnogo vpilva, ki si ga znajo pridobiti z denarjem. Najproslulejši med njimi je Al Capone s Sicilije, ki so mu nadeli pridevek »Scarface« (Brazgotinski obraz) al pa tudi »Kralj tihotapcev piva«. Le-ta je pred letom dni razdelil Chicagu v okraje in porazdelil v njih svoje bandite. To zveni kakor bi bilo napisano za filmski manuskript, a je čista resnica. Vsaka tolpa ima po pravilih, izdelanih po Caponu, pravico streljati na bandite, ki jih zaloti v »svojem« okraju. Seveda se to ni moglo dolgo držati; zakaj če ni mogoče držati v redu niti poštenih ljudi, kako bi bilo mogoče prisiliti k izpolnjevanju pravil notorične zločince! Ena prvih žrtev je postal lastnik plesišča Murphy, ki je prekršil pogodbo, in ko je tako vse dogovor padel v vodo, je prišlo med chिकासkimi zločinci do krvave vojne. Policija zatrjuje, da so si vodje banditskih tolp znani in da jih bo aretirala. Toda chिकासki policiji skoro noben meščan nič ne veruje. Vodje zločinskih tolpe so namreč ugledni meščani, ki se sicer odkar so se priklopali do imetia, nič več ne mešajo v pocestne boje, ki pa imajo toliko privržencev, da se jih javno ne upa nihče lotiti.

Kako si dunajski hotelirji

predstavljajo tujski promet v dneh pevskih svečanosti

— in kakšen bo najbrž končni rezultat

Slovenska plavalna prvenstva

CSR 277, Jugoslavija 148, Poljska 123 točk — Odlični placement naših dam na 100 m prosto in v stafeti 4 krat 100 m — Roje (Split) postavi nov jugoslovski rekord

Praga, 22. julija. Danes so bila zaključena slovenska plavalna prvenstva, ki so v sportnem in nacionalnem oziru dosegla popoln uspeh. V jugoslovski delegaciji so se predvsem odlikovale dame, ki so zasluženo izklopile placement pred Poljsko.

Današnji rezultati so bili v posameznih točkah naslednji:

Umetni skoki za dame: 1. Kroneigerova (CSR) 3 točke, 2. Packlova (CSR) 6 točk, 3. Schleisingerova (P.) 9 točk.

Umetni skoki za gospode: 1. Balasz (CSR) 151.71 (4 točke); 2. Nesvadba (CSR) 142.10 (9 točk); 3. Grile (J.) 137.59 (10 točk); 4. März (P.) 134.25 (10 točk); 5. Kordelič (J.) 135.05 (12 točk).

1500 m prosto za gospode: 1. Antoš (CSR) 22:58.2; 2. Senjanović (J.) 23:55; 3. Pešta (CSR) 24:23.2; 4. Kot (P.); 5. Kratochwila (P.); 6. Bulat (J.).

100 m prosto dame: 1. Roje (J.) 1:24.4 (nov jugoslovski rekord); 2. Friedländerova (CSR) 1:27.8; 3. Léhnert (J.) 1:34.1; 4. Pestrova (CSR).

100 prosto za gospode: 1. Steiner (CSR) 1:06.4; 2. Senjanović (J.) 1:07.5; 6. Barač (J.) 200 m prsno dame: 1. Brabcova (CSR) 3:34.4; 2. Dražkova (CSR) 3:38.8; 3. Kaiseirova (P.) 3 : 40; 4. Fitzovna (P.); 5. Lehner (J.); 6. Prekuh (J.).

Zadnja je bila za radi nepravilnega sloga diskvalificirana. 200 m prsno za gospode: 1. Kortschak (CSR) 3:13.4; 2. Kochat (CSR) 3:14.8; 3. Jurkowsky (P.) 3:15.6; 4. Birniša (J.); 5. Pavlovič (J.); 6. Kotkowsky (P.).

Stafeta 4 x 100 m komb. dame: 1. Jugoslavija (Godina, Richtmann, Léhnert, Roje) 6:09.8; 2. CSR 6:10; 3. Poljska 6:18. Stafeta 4 x 200 komb. za gospode: 1. CSR 10:30.9; 2. Poljska 12:27.5; 3. Jugoslavija (Margreiter, Sentjergji, Barač, Senjanović) 12:28.3.

Waterpolo: CSR : Poljska 10 : 0 (3 : 0); CSR : Jugoslavija 8 : 0 (2 : 0).

Po točkah so si pridobili: Češkoslovaška 277, Jugoslavija 158, Poljska pa 123 točk.

Kolesarstvo

Motociklistična zvezdna vožnja in VII. kolesarska zvezdna dirva v Celje

Savez motoklubov kraljevine SHS je priredil večerjavo zvezdno vožnjo v Celje, katere so se motoklubi udeležili v izpompatnem številu ter dospeli v predpisanim času v Celje.

Ob 11. uri so se zbrali vsi motociklistični in kolesarski klubi pred magistratom, na kar jih je pozdravil predsednik Motokluba Celje gospod Veble. V imenu saveza se je pozdravil zahvalil savezni predsednik g. dr. A. Kandare.

Nato se je formirala pod vodstvom saveznega predsednika povorka po mestu, na čelu kolesarji iz Zagreba, Maribora, Ljubljane, Vranskega, Domžal, Celja itd., za njimi pa motociklistični vseh saveznih klubov. Velike množice občinstva so opazovale povorko.

Omenjati je posebno številno udeležbo I. Hrv. motokluba, kar je zelo dvignilo uspeh prireditelje.

Isočasno sta razpisala Koturaški Savez SHS pododbora Ljubljana mesto in pododbor Celje VII. zvezdno kolesarsko dirko v Celje, katere so se udeležili vsi dirkači iz Celja, Maribora, Ljubljane, Vranskega in Zagreba.

Za mariborske klube je bil prirejen cilj v Gamberju; startalo je na progi Maribor — Celje (km 64) 17 dirkačev kolesarskega društva Perun:

- 1.) Naberget Josip dospel v 1 : 58 : 56 sek.
2.) Kramaršič Franjo dospel v 1 : 59 : 55 sek.
3.) Šibenik Valentin dospel v 2 urah : 35 sek.
4.) Jurčič Ivan dospel v 2 urah 4 : 29 sek.
5.) Lakner Rudolf dospel v 2 urah 8 : 48 sek.
6.) Venceč Božidar, 7.) Strucl Franc, 8.) Grmovšek, 9.) Rozman, 10.) Želko.

Izredno živahost in energijo je pokazal dirkač g. Šibenik, ki je padel v Konjicah ter si zlomil ključno koost, kljub temu pa je nadaljeval dirko ter dospel kot tretji na cilj.

Pod vodstvom g. Jos. Moravca, predsednika Zveze kolesarskih klubov za mariborsko okrožje, se je udeležilo zvezdne dirke tudi večje številno izletnikov kolesarjev iz Maribora, Pesnice in Slov. Bistrice.

Rezultati Kolesarskega kluba Vransko (km 25):

- 1.) Žitnik 51 : 02 sek.
2.) Planinc 51 : 04 sek.
3.) Bervar 52 : 02 sek.
4.) Koprivšek 52 : 06 sek.

Rezultati ljubljanskih klubov (km 75):

- 1.) Zanoškar, ASK Primorje 2 : 25 : 23 dve pet. sek.
2.) Prodanc, koles. klub Sava 2 : 25 : 23 tri pet. sek.

Ljubljanska nedelja v znamenju kopanja

Kljub ogromnemu posetu okoliških vod ni Neptun zahteval nobene žrtve. — Vesela sezija pišk. — Največji dogodek je bil, da je bila v mestu prijavljena ena edina manjša zabava. — Čakali smo dež, ki pa se je zлил na Gorenjskem. —

Ljubljana, 22. julija.

Ah, te poletne nedelje! Prekrasne so in Ljubljanci se veseli na gospodov dan še ves teden. Smujejo vse mogoče načrte, kako bodo izrabili nedeljo in kako bodo jedli — piške. Da, piške, to je nekaj za izletnike, kopalce in nekopalce! Piške so sezimska poletna jed. Ljubljanski mesarji se zaradi tega skoro že pritožujejo, kajti ni pa ni pravega posla in s tem tudi ne zaslužka, dočim na okoliških dvoriščih preganjajo in love piščance, da je joi, in jih prodajajo v gostilne, kjer prihajajo najprej na mize, potem pa v trebuhe Ljubljane.

Piška je menda sedaj v teh mesecih najcenejša, najzdravejša in seveda, še nekam najslasnejša mesna jed. Le poslušajte gospodinj! Vse pravijo tako in ne samo pravijo, prav mnogo govore. Potem, seveda, mora to že biti res. Sezija pišk tudi ni slaba za peke, ki prodajo ves star kruh za »prezelenc«.

Prav gotovo je sedaj na poletne nedelje največ življenja v okolici. Danes so se ljudje naravnost gnetli v vodah, ki jih pri nas sicer ne manjka. Mastnih papirjev leži na kopice po vseh travnikih na kilometre daleč od vodnih strug. Z eno besedo: Ljubljana je danes kampirala zunan v zelenju in se okopala nad vse temeljito. Ne slovi zastojni smisel Slovencev za čistočo.

Prepirov med ljudmi tam zunanji. Čim bolj so ljudje bliže naravi, tem bolj prijazni in vljudni postajajo drug proti drugemu. Skoro bi se lahko delalo, da so Ljubljanci danes celo pozabili na politiko in se niso šli liberalce ne socialne demokratke, za klerikalca pa že itak noče več nihče veljati.

Kopali so se ljudje že od ranega jutra pa ves lepi dan in šele pozneje popoldne so se začeli pohniti vrtovi okoliških gostiln. No, tedaj so pa Ljubljanci jedli piške... Počasi, z dobro voljo, se je oglasilo tudi petje. Da, peli so Ljubljanci danes kljub visoki številki in vsem drugim zadregam, ki jih prinese s seboj pozni dnevi v mesecu.

Pogovori so bili, seveda, živahni. Ljubljanci imajo nad vse krepak izraz za kopalce, ki jih je doletela nesreča, da so izgubili za kratek hip pod vodo. Ti ubožci so »gagali« in »gagarje« je bilo danes menda povsod dovoli; na Savi, na Ljubljanci, na Sori in celo v kotlah v malem Grabnu in Gradščici. V posameznih primerih je bilo celo dokaj nevarno, vendar je nedelja minila v okolici brez večjih ali celo smrtnih nesreč.

V prenapoljenih vlakih in že prejel v gnetič ob vodah je izgubilo nekaj listnic in torbic, kar pa je šteti že med običajne dogodke. Za večji dogodek je vzeti končno le dejstvo, da se vsa nedelja ni zgodilo nič posebnega in da je bila prijavljena v mestu ena edina zabava — vrtni koncert »pri Mraku« na Rimski cesti.

Solnce je sijalo do poznega popoldneva, vendar ni pripekalo tako kakor pred dnevi. Zdelo se je, kakor, da je zavito v megleno, fino tančico, pozno popoldne pa je izgubilo za skoro grozeče črne oblake. Potegnili je močna sapa in padlo je na Gorenjskem nekaj dežja, dočim ga Ljubljana z okolico ni bila deležna. Jutri pa se bo solnčna peka najbrže zopet nadaljevala, v strah vrtnarjev in kmetovalcev, ki obupno gledajo na veneče grede in njive.

Nogomet

Nogometne tekme za državno prvenstvo

Zmaga BSK in neodločen izid v Zagrebu

Beograd, 22. julija. V navzočnosti 4000 gledalcev se je vršila zvečer nogometna tekma med tukajšnjim BSK in zagrebškim Haškom, v kateri je zmagal BSK s 4 : 3 (3 : 2). Kljub zmagi domačinov je treba priznati, da so Zagrebčani predvedli zelo lepo igro. Posebno so se odlikovali v II. polčasu, kjer jih je med drugim doletela še smola, da so zadržali enajstmetrovko. Dočim je igral Hašk komplet, je moral BSK nastopiti s 4 rezervami. Tekma je potekla v ostrem tempu in nudila mnogo lepih momentov. Sodil je g. Vodišek iz Ljubljane dobro in objektivno, toda nekoliko počasno.

Zagreb, 22. julija. Druga državna prvenstvena tekma med Gradjanom in beograjskim podsavaznim prvakom Jugoslavijo je končala neodločno z 1 : 1 (1 : 1). Igra je bila enakomerno razdeljena na oba nasprotnika, vendar se je zdelo, da je Jugoslavija od časa do časa nalašč zavlačevala igro, da bi ohranila neodločen rezultat. Razen tega je igrala precej ostro in mestoma celo nefair. Gradjanski je bil vsekakor na polju močnejši, dočim pred golom ni pokazal dovolj odločnosti. Tekma, ki jo je vodil g. Strauss iz Sarajeva, je vzbudila ogromen interes med sportniki.

Današnja izida drž. prvenstvenih tekem sta nekoliko spremenila dosedanje stanje. BSK se je z 2. mesta pomaknil na vodstvo, dočim je Gradjanski prišel za njega. Ostala mesta pripadajo Hašku, Hajduku, Jugoslaviji in Sašku. Sašk in Hajduk sta bila radi suspenzije Saška prosta.

Ostale nogometne tekme

DUNAJ: Slavia (Praga) : Wacker 3 : 1 (0 : 0); Austria Cricketer 2 : 2 (2 : 1); Vienna : Hakoah 4 : 2 (3 : 0).

GRADEC: Admira (Dunaj) : Repr. Gradca 11 : 2 (3 : 1).

BERLIN: Hertha : Wacker (Monakovo) 2 : 1 (0 : 0). Tekma za državno prvenstvo.

MÜNCHEN: Hamburger Sport Verein : Bayern 8 : 2 (1 : 1).

Tenis

Davis cup

Pariz, 22. julija. Danes sta bila odigrana poslednja singla v mednarodnem matchu tekmovalca za Davisov pokal. Hennessey (Amerika) je zmagal nad Gaslinijem (L) 7:5, 6:3, 6:4. Morpurgo pa je po trdem boju zmagal nad Američanom Huntrom 6:4, 6:8, 6:3, 3:6, 6:2. USA je torej zmagala 4:1 in se je s tem kvalificirala za izzivalno rundo s Francijo, posestnico pokala, ki bo odigrana koncem tega tedna.

Mariborsko pismo „Ponedeljku“

Pri stafetnem teku zmagal »Rapid«. — Ogromno število izletnikov kopalcev. — Težja nesreča gostilničarke. — Zlikovci mirujejo

Maribor, 22. julija.

Senzacija nedeljskega popoldneva je bil stafetni tek sportnih društev »Rapid«, »Maribor«, »Ptuj«, »Železničar« in »Svoboda«. Okrog 10. ure popoldne se je zbrala na Aleksandrovi cesti pri frančiškanski cerkvi množica gledalcev. Gasilno društvo in policija sta le z velikim trudom vzdrževali red. Start je bil pri moškem učiteljšču, proga dolga 1500 m, cilj pa na koncu Aleksandrove ceste pri Trgu svobode. Kmalu po dospelju izvidniškega avtomobila so pritekli prvi tekači — tekmovalci za prehodni pokal »Marburger Zeitung« v naslednjem redu: 1. Barlovič (»Rapid«), 2. Pavšič (»Ptuj«), 3. Vodeb (»Maribor«) in 4. Wager (»Železničar«). Zmagovalec Barlovič je med tekmo padel in se lahko poškodoval na levi roki. Rešilni oddelek mu je po tekmi nudil prvo pomoč. Tudi član »Ptuja« Pavšič je padel, pa je kljub temu kot drugi dospel na cilj. Član »Svobode« je zaradi padca odstopil od nadaljnje tekme.

Po teku je zastopnik »Marburger Zeitung« izročil pokal predsedniku »Rapida«.

Na pozdravni govor in čestitke so sportniki odgovorili s trikratnim krepkim »Zdravo!«

Tudi izletniki so prišli na svoj račun. Jutranji, dopoldanski in popoldanski vlaki so jih odpeljali proti jugu, proti koroški strani in proti Št. Ilju. Dobro so bili obiskani tudi vinočisti okolice, zaradi česar so se nekateri gostilničarji tako jezili na to konkurenco, da so šli sami veseljačit v okolico.

Na policiji vlada že par dni velik mir. Razen nekaj nepoboljšljivih razražajev se ni nihče ustavljal policistom, ki so zjutraj brez važnih poročil stali pri raportu.

Nesreča pa vendar ni počivala. Gostilničarka ga. M. Znidaričeva s Korovske ceste je padla po stopniščah svoje kleti tako nesrečno, da si je prizadela nevarne rane na glavi in tilniku. Rešilni oddelek je hudo poškodovani gostilničarki nudil prvo pomoč ter jo prepeljal v bolnico.

Posebno živahna so bila kopaljšča. Zlasti tako zvano staro kopaljšče, kjer ni nobenih kabin, je imelo rekordnen obisk. Ogromen poset tega simpatičnega kraja je tako rekoč nepriljudni plebscit, da je ta kraj le najpripravljen za mestno dravsko kopaljšče. Mnogi so mnenja, da bi bilo boljše na Feberjevem otoku postaviti kak sanatorij ali kak zaseben pension.

Tragična smrt mladega zdravnika

V Savinji je utonil hrastniški zdravnik dr. Kumer

Hrastnik, 22. julija.

V Savinji pri Rimskih Toplicah je danes ob 5. popoldne utonil rudniški in občinski zdravnik in Hrastniku dr. Kumer. Popoldne se je odpeljal z motorjem s svojo družino, ženo in dvema otrokoma v Rimske Toplice, kjer so se šli nato vsi kopat v Savinjo. Dr. Kumer je prvi skočil v vodo; skoraj gotovo ga je prijel krč in se je pričel potapljati; niso ga mogli več rešiti. Ko je njegova soproga opazila nesrečo, je postalo tudi njej slabo in malo je manjkalo, da ni utonila tudi ona. Vendar pa so jo še pravočasno spravili na suho. Pokojnik dr. Kumer je bil 35 let star ter član vseh naprednih društev v Hrastniku. Bil je splošno priljubljen, zato je vest o njegovi nenadni smrti zbudila med občinstvom splošno žalje.

Ladoumègue,

eden največjih francoskih upov v lahki atletiki, še preteklega dne postavil nov francoski rekord v teku na 1500 metrov.

Odlomek romana

Lili Hatvany.

To je odlomek romana, ki ni bil nikdar končan. V tem romanu sem hotela približno povedati, da nihče na zemlji ne more biti sam svoj gospod. To se pravi, niti oni, ki so tako v gnotnem kakor v moralnem oziru popolnoma neodvisni, niso nikdar povsem svobodni. Še tako hraber in energičen človek ne more vedno uveljaviti svoje volje. Neki v notranjosti telesa ali duše deluje tuj, skrivnostni stroj, ki ga ne moremo obvladati z nobeno duševno in telesno silo. Ta stroj brni, poziva in se ustavi in zopet deluje na tajno povelje. Katera sovražna moč mu poveljuje in zakaj? Kdor bi rešil to tajnost, bi bil prvi srečen človek na zemlji. Junak mojega romana ni ta človek.

To majhno zgodbo, v kateri se ne zgodi prav nič, pripoveduje ženska v okvirju romana.

Iz lastnega nagiba sem živela več let v takozvanem ljubavnem razmerju z moškim, ki me je dolgočasil, ki sem ga zanikavala in sovražila. Dolgočasil me je, ker nisva imela niti ene skupne misli, niti enega skupnega interesa. Zaničevala sem ga, ker je bil boječ in lažljiv. Sovražila sem ga zato, ker mi je povzročil toliko grenkosti, boli in ponižanj. Živela sem tjavdano, brez smotra in brez upanja, ker sem vedela, da najino skupno življenje ne more biti nikdar boljše in lepše. On se ne bi spremenil nikoli. Nasprotno. Čim dalje je ostala z njim, tem bolj bi me mučil.

Cesto, ko je sedel z menoj pri mizi v dolgočasju in slabe volje, sem ga skrivno dolgo-

gledala in jasno sem spoznala vse njegove telesne in duševne betežnosti. Jasno mi je bilo, da me čaka brezpopojen konec, ako bi še dalje živela s tem človekom v njegovem lažljivem, z duševnim strupom prepojenem ozaščju. Uničil bi mojo razgibanost, mojo mladost, mojo življensko radost in celo moj razum. V nočeh, ki sem jih prebela in prekokala, sem si rekla nšteto krat: Razumna sem, svobodna in energična. Jutri poskusim svojo moč in se rešim. Ubežala bom kakor iz ječe. Zopet bom svobodno dihala in zopet bo ves svet moj. Vsa ta zgodba je le bolesta histerija. V enem tednu bom okrevala...

Skušala sem ubežati, toda po par dneh sem se vrnila protovoljno v svojo ječo. Ne vem, kaj je bilo, kar me je zoper moč razum in zoper moje voljo vezalo s tem človekom. Brez njega nisem mogla več živeti...

Usodne strasti se je mogoče iznebiti samo z drugo strastjo. Nisem bila zaljubljenarave. Razen velike mladostne ljubezni ni ni nihče vzbudil v meni interesa. Ko sem se počutila skrajno nesrečno, sem se pogosto s hrepenenjem spominjala moje mladostne ljubezni. Bila je ljubezen, ki jo doživimo samo enkrat v življenju. Ljubezen na prvi pogled. Elementarna strast in popolno umevanje. Nikdar si nisva mogla povedati vsega. Bila sva v medsebojni posesti in vendar se nisva mogla nasititi poljubov. Bila je to šestmesčna popolna sreča. Po tem je prišla katastrofa. Vojsna. John je bil Anglež... Ločiti sva se morala.

Naslednjih let se ne smem niti spomniti. S časom pa se je spremenilo vse v meglene sanje kakor vsi drugi predvojni dogodki... Po vojni sem zvedela nekaj o njem. Baj-

se je oženil in je zelo nesrečen. Par let pozneje sem slišala, da se je ločil — toda takrat sem bila že jetnica tega novega, usodnega občutka. V najnesrečnejših trenutkih sem objemala spomin na Johna, kakor se potapljajoči človek objema slamnate bilke. Mislila sem na čudež — nepričakovanega snidenja z Johnom. On, samo on bi me mogel rešiti iz tega pekla v čisto, lepo življenje ljubezni.

In zgodil se je čudež. Nekega dne je pozvonil telefon. Johnov glas. Prišel je in želi vedeti, kdaj bi me smel videti. Odgovorila sem: Sedaj, takoj...

Mislila sem, da ne preživim te nenadne, sijajne sreče.

Po par minutah je stopil v sobo. Skoraj nič se nisva spremenila. Ze po prvi besedi sva čutila, da se nisva nikdar ločila. Stara simpatija, staro razumevanje. Zopet sva si pripovedovala neštete stvari. Neopaženo je hitel čas. Končno je vprašal:

— Ali ste srečni? — Ne, jaz nisem srečna. In vi? — Tudi jaz ne... — Ali ne ljubite nobenega? Ste še sva bodni? — Da, svobodna sem... — Tudi jaz sem popolnoma svobodna... Sklonil se je nadme. Čez trenutek me je poljubil.

Pred več leti se je sklonil nadme z istim gibom, z istim plamenom v temnomodri očeh, in potem sem čutila njegova usta in v nezavestni omotici sreče se je izgubil za me ves svet.

Bliskovito, z istim gibom kakor takrat, me je pritegnil k sebi in me poljubil. V prvem trenutku nisem čutila prav nič. Potem

Ljubavni roman kmetske

lepotice-Slovenke v Sarajevu

Velika tridnevna obravnava, v kateri je bil njen priležnik Edhem Grošo obsojen v smrt na večalih.

Sarajevo, 21. julija.

V četrtak se je pričela velika tridnevna obravnava proti kovaču Edhemu Grošu, obtoženemu umora sluge okrajnega glavarstva Milana Milutinoviča, in proti njegovi priležnici Pavli Jelenovi zaradi zoperstavljenja in razžaljenja uradnega organa. Za obravnavo je vladalo ogromno zanimanje, zlasti ker so ji hoteli dati političen značaj.

Ljubezen na prvi pogled

Ko so stražniki pripeljali Grošo, ki je bil v okovih, in njegovo zalo priležnico Pavlo Jelenovo z detetom v naročju, a z drugim detetom pod srem, v sodno dvorano, ju je občinstvo motrilo z nenavadnim zanimanjem. Na vprašanje predsednika senata, če ugovarja sestavi senata, je odgovoril Grošo mrko: »Vseeno mi je, kdo je v senatu! Ljudje so za pravico!«

Na predsednikova nadaljnja vprašanja je Grošo izjavil, da je 85 let star, že neporočen, da pa živi v priležništvu, ker se ni mogel poročiti z ženo zaradi njene mladostnosti. Ima z njo dete.

Pavla Jelenova je izjavila, da je rimsko-katoliške vere, rojena v Celju v Sloveniji, stara 20 let, sedaj stanujoča pri priležniškovi materi. Dovršila je pet razredov osnovne šole. V muslimana Groša se je zaljubila na prvi pogled, a prav tako tudi Grošo vanjo. Kljub temu, da ju je ločila vera in da ni bila še polnoletna, sta sklenila živeti kot mož in žena.

Umor pred glavarstvom

Obtožnica opisuje, kako je Grošo začel graditi hišo in prejel odlok, da jo poruši. Usodnega dne je prišel z ženo in detetom na okrajno glavarstvo, kjer mu je zvaniknik Pilav sporočil, da mora do 6. ure hišo porušiti. Tedaj ga je Jelenova izmenada opsovala, nakar je Milutinoviča zapovedal, da jo aretirajo. Grošo je prosil, naj mu žene z detetom ne aretirajo. Milutinovič je odšel za ženo, ki je naglo zapustila pisarno. Pred soplepjem je Jelenova dete odložila, navlčila na Milutinoviča in mu razpraskala obraz. V tem je prišel Grošo, dvignil dete in pozval Milutinoviča, naj mu pusti ženo pri miru. Ker se je Jelenova upirala, jo je Milutinovič pustil. V tem trenutku je Grošo potegnil nož in se vrغل na Milutinoviča, ki je, ker je bil brez orožja, začel bežati proti agenciji »Bosna«. Kmalu ga je Grošo dohitel in ga zabodel z nožem v trebuh tako, da so mu izpadla čreva in da je kasneje umrl v bolnici.

»Ubijte cigane, ubijte človeka!«

Grošo je izjavil, da se ne čuti krivega. Pripovedoval je, kako mu je bilo odpovedano stanovanje in kako se je odločil, da si bo zgradil svojo hišo. Ker je bil nadestart Draškovič tiste dni bolan, si ni mogel preskrbeti dovoljenja. O tem, da mora biti hiša zgrajena 4 metre od ceste, ni vedel. Kasneje je prišel okrajni glavar in mu dejal, da ne sme graditi naprej. Obetalet je vse pisarne in prosil, naj mu ne porušijo hiše, a vse prošnje in intervencije niso nič pomagale. Ko je 28. marca zopet prišel na glavarstvo, mu je Pilav ukazal, da mora podpisati deložnajo, a obenem da mora porušiti hišo. On in žena sta se silno razburila, ker sta čba vložila vse svoje prihranke v stavbo, da si zgradiata svoj dom, nakar je Pilav zapovedal, da mu aretirajo ženo. Ko je videl, kako je Milutinovič zagabil njegovo ženo za lasa, a ji poprej je tako silo potegnil deteta iz naročja, da mu je zlomil roko — kar so pozneje tudi ugotovili v bolnici — je izgubil pamet in se vrغل s kuhinjskim nožem na Milutinoviča. Kaj je storil, se je zavedel šele potem, ko je začel seljake, ki so kričali: »Ubijte cigane, ubijte človeka!«

Drug za drugega sta trepetala

Na predsednikovo vprašanje, zakaj je šla Jelenova z njim na glavarstvo, je začel Grošo pripovedovati, da je vedno vodil ženo s seboj v mesto, ker se je bala ostati sama doma. Pred dvema letoma je prišel k njima na dom, ko je bil on odsoten, neki mladič, predstavil se kot detektiv in pozval Pavlo na policijo. Namesto na policijo pa jo je odvedel v samoto in jo skušal posiliti. Pavla se je komaj rešila mladega poboloneža s tem, da je skočila z visokega zida. Nesramne je bil pozneje aretiran in obsojen na tri mesece zapore.

Z lepo Pavlo sta se imela rada že od vsega početka, ko sta se prvič videla. Radi takih in sličnih dogodkov, ki so se že večkrat ponovili, sta se imela še rajši tako, da sta drug za drugega trepetala, kadar sta bila za hipec narazen. Kuhinjski nož je nosil vedno s seboj, ker so ga večkrat kot Pavlinega moža opetovano napadli, hoteč ga pobiti do smrti.

Zaslišanih je bilo več prič, ki so izpovedale deloma obtoženco v prilog, deloma pa v škodo. Izmed onih, ki so ju najbolj obremenjevale, je bila pomembna izjava okrajnega glavarja Milutina Popoviča, ki je izpovedal, da je Grošo brkčone nameraval umoriti njega ali zvaniknika Pilava. Največ pozornosti je vzbudil pri občinstvu Albert Koen, dopisnik beorajske »Politike«, ki se je zoperstavil prisegi, češ da ne veruje v ono literarno pesniško figuro, ki se naziva Bog. Literaturo, ki se naziva versko, motri prav tako kritično kot vsa ostala pesniška dela.

Obsodba

Branitelj dr. Mandić in dr. Koteček sta v svojem zagovoru stavila več predlogov, izmed katerih je bil najvažnejši ta, da se preišče duševno stanje Groše. Po njunem mnenju je Grošo zaklal Milutinoviča v trenutni duševni zmedenosti, po kateri ne more biti odgovoren za svoje krvavo dejanje. Senat je po dolgem posvetovanju odbil vse predloge braniteljev in obsodil Edhema Groša v smrt na večalih, njegovo priležnico Pavlo Jelenovo pa na dva meseca zapore. Ko je Jelenova z otrokom v naročju začela smertno obsodbo, je obupno kličila in se nesvestila. Take dramatske obravnave Sarajevo že dolgo ni doživelo.

Spominsko ploščo Francetu Barletu

ustanovitelju Jug. gas. zveze, odkritelju cerkniškogasilic in spoznavcu z kranjsko župo in načelnikom J. G. Z. dne 15. avgusta ob 15. uri na pokojniškovem rojstnem domu v Cerkljah pri Kranju. Natlačnostni spored se pravočasno objavi. Eventualne prispevke v knjižni stroški, darila za srečolov in priljave na udeležbi sprejema: Priljubljeni odbor za odkritje spominске plošče, Cerklje pri Kranju.

Moč ljubezni in sovraštva

Prva ljubezen Leva Tolstega

II.

Ker je Tolstoj čutil vedno večjo strast do Valerije Arsenjeve, je sklenil zapustiti za en teden Jasno Poljano, da bi v miru razmišljal o svoji ljubezni in se posvetoval s Turgenjevom. Po svojem povratku pa je moral zopet zapisati v dnevnik: »Valerija je bila zelo ljubezniva. Najino razmerje je lahko ni prijetno. Bojim se le, da sodeč po njenem značaju ne bo imela rada otrok. Zakon je riziko. Prostaško je misliti zakon samo za amusement. Kdor se poroči, mora delati na to, da se prilagodi novim razmeram.

Tekom naslednjega meseca je Tolstoj pogosto obiskal Valerijo, ker jo je hotel do dobro spoznati, tudi glede njenega duševnega življenja. Kakšno je bilo tedaj njeno razpoloženje, je razvidno iz njegovih zapiskov. Valerija se mu je zdelala en dan ljubeznive narave drugi dan je bil razočaran, potem je videl v njej zopet vse dobro in nasprotno. Sredi avgusta je odpotovala Arsenjeva rodbina v Moskvo, da se udeleži kronanja Aleksandra II. Odsotnost Valerije je bila za Tolstega sama preizkušnja. Nепrestano je mislil na njo ter ji pisal v Moskvo. Toda Valerija se je v Moskvi zabavala ter je v pisnu na teto Tolstega opisala svoje uspehe. To pismo je prineslo Tolstemu drvo razočaranja. Pisal je Valeriji: »Zakaj ste napisali te vrste svojih tvojih? Vedeli ste, da me bo to razžalostilo. Navduševati se za haute volée in ne za človeka, je nepošteno ni zato nevarno. Ne, brez šale, oprostite temu pisnu. Vi ste dober človek, toda ne smete soditi ljudi le po njihovi zunanosti.«

Na to pismo ni prejel Tolstoj dolgo nobelega odgovora. Bil je užaljen, pisal je ponovno ter se opravičeval. In ko je prejel Valerijin odgovor, je bil takšen kakor otrok. Sel je na lov ter mimogrede posejil Sudakovo, kjer je mislil na Valerijo.

Ko so se koncem septembra Arsenjevi vrnili v Sudakovo, je bil Tolstoj vedno stalni gost. Iz njegovih zapiskov pa se vidi, da je bil ommahljiv in da se ni mogel odločiti za odločilno besedo.

Nekoč je govoril Valeriji o glasbenem učitelju Mortieru, s katerim se je seznanila v Moskvi in v katerega je bila zaljubljena. Čudno, je zapisal v svoj dnevnik, »po tem razgovoru sem se čutil užaljenega. Bil sem nerazpoložen, nisem mogel storiti ničesar ter sem počasi prišel do prepričanja, da

nisem bil zaljubljen ni da Valerija ni zame prava ženska, ker se je mogla interesirati tudi za druge moške.«

To stoji se je pričel izogibati Valerije ter jo je bliskal se le potem, ko mu je pisala par vrst njena sestra. Po dveh tednih najdemo v njegovem dnevniku te besede: »Uvidevam, da sem pred Valerijo kriv in da je med nama potrebna razjasnitev.« Tolstoj se je boril med svojimi čustvi in svarečim razumom.

24. oktobra je zapisal: Bil sem na plesu. Valerija je bila očarljiva. Skoraj sem zaljubljen vanjo, toda jezi me, da me smatrajo takorekoč za njenega ženina. Odpotoval je v Moskvo. Med potjo si je izpraševal vest, iz Moskve pa ji je poslal dolgo pismo, iz katerega je razvidno, da je bil pripravljen poročiti se z Valerijo, da pa se je bal prevelike medsebojne razlike v duševnem življenju.

Po dveh dneh je zapisal v svoj dnevnik: »Na Valerijo ne mislim več mnogo, toda povsod občutim hrepenenje po njej.«

Slučajno je Tolstoj istega dne zvedel, da je bil Valerijin flirt z učiteljem Mortierem veliko bolj resen kakor pa si je predstavljal. Zvedel je, da sta se sestajala dnevno in da si še vedno dopisujeta. To odkritje je napravilo na Tolstega globok vtis. Zapustil je Moskvo ter odpotoval v Petrograd odkoder je poslal 8. novembra Valeriji pismo, s katerim ji je odkrito in pošteno pisal o njenem razmerju z Mortierem. Izrazil je svoje mnenje, da je hladne nestanovitne narave in da zato ne more za vedno ljubiti samo enega.

Počasi so v Tolstem izumrla vsa čuvstva za Valerijo. Prelomil je z njo vse odnose, ker ni našel v njej ideala za svojo bodočo ženo.

Prvi ljubavni roman Tolstega se ni končal z zakonom, ker nevesta ni prestala izpita in ker je uvidel, da bi bil njegov zakon z Valerijo nesrečen.

(Nadaljevanje v prihodnjem »Ponedeljku«)

Za veselice, plesne in slične prireditve izdeluje vabila, letake, lepake, plesne rede itd. okusno in po najnižji ceni

Narodna tiskarna v Ljubljani

Kako žive v najvišjem mestu na svetu

Rekordno število samostanov, cerkev in — samomorilcev

Quito, glavno mesto Ecuadora v Južni Ameriki, stoji visoko gori v notranjosti dežele. Zelezniški tir se vzpenja 4200 m visoko in vodi končno v praviljine doline, ki se razprostirajo med Andi, dosega južni 5000 do 6000 m.

Na postajah mrgoli Indijancev v najbolj pestrih oblačilih. Radovedni prihajajo in motre potnike. Na tisoče konj, oslov in volov okrožja kolodvor, kamor so prišli s tovari.

Ecuador živi takorekoč v prostovoljni revščini. V nasprotju s sosednjimi državami se ne zadoljuje pri severnih Američanih, ki jih sovraži in se jih boji. Zato se tu tudi ni mogla razviti ona podjetnost, ki je tako značilna za prave Američane.

Quito ima nekaj 10.000 prebivalcev in kar 26 samostanov ter 28 cerkva. Ljudje so tu zelo pobožni. Pogosto jih opaziš, kako strme v cerkvah premično v Križanega. Seveda: so pa tudi notranjščine cerkev kakor nalašč ustvarjene, da pritegnejo pozornost veri.

Najbolj veličastna je velika stara cerkev sv. Frančiška, podobna tdnjavi. Prelepa je

tudi cerkev jezuitov, ki ji ne najdemo slične med cerkvami, zidanimi v najbolj razkošnem baročnem ali rokoko slogu. V cerkvi sv. Klare slišiš orgle, ki prično z ljudskimi melodijami, spominjajočimi na tango ki pa preide pozneje v intimen nabožni nastroj.

Mnogo cerkev je in pred vsako stoji kamnit križ. In kakor so cerkve bogato opremljene, tako so križi brez vsakih okraskov. Namestu Izveličarja, samo žebli! In kadar zavone zvonovi, ne done tako kot pri nas, temveč nemirno, presekano, naglo.

V mestu, v katerem so ob 8. zvečer zaprti že vsi lokali in je tujec navezan le na svojo hotelsko sobo, sta tudi dva kina. Tudi diplomati so v Quito, ki te nehotе domisljijo Cetinja v Crni gori.

Za Quito so značilni tudi številni samomorji, ki predstavljajo svetovni rekord. Kdor ljudi tu delj časa opazuje, se lahko na lastne oči prepriča, da manjka njihovim pljučam kisika. Med jedjo pogovorom ali hojo je videti, kako love sapo. Strah, ki je združen s temi kroničnimi pojavi, povzroča, da je število samomorilcev še večje.

Doba muh in njihove zalege

Ko posije toplo majsko sonce, se pojavijo prve muhe, ki se začnajo kmalu pariti in se namnožijo v milijone. Da so nam muhe nadležne, vemo prav vsi, malo komu pa je znano, da smo ljudje sami krivi njihovemu razplojevanju in njihovi množitvi.

Kako skrbimo za mrčes

Čeprav se zdi na prvi pogled neverjetno, je vendar resnično, da gremo ljudje sami muham na roko. Pomagamo jim, da se lahko plode, ker jim dajemo prilike zato na gnojščih, na straniščih, celo v kurnikih pri perutini in sploh povsod kjer se razkrajajo mrhovina in rastline. Vlažna vročina, ki nastane vsled razkrajanja, pomaga izvrstno razvijati zalego. Eno samo veliko gnojšče, ki razpada, zadošča, da se pomnožijo muhe na milijone. Kaj to pomeni, lahko spoznamo, če pomislimo na dejstvo, da znaša akcijski radij muhe 3 km in da se muha ustavlja na slabi obleki, na slami, na ostankih in otrebkih in da je njenega razširjenja in razplojevanja pravzaprav kriv edino le človeški rod po svoji malomarnosti.

Roji se množijo...

Če so našle muhe dobro razplodišče, jim ni treba skrbeti za zarod. Najprej izležejo

jajca, iz njih zlezejo ličinke, iz katerih kmalu postanejo muhe. Muha se razvije popolnoma v šestih do 15 dneh in je v tem času popolno dozorela. Če bi vsaka muha zlezla samo 100 jajčec, bi dal vsak mušji par od maja do septembra 400 milijonov potomcev. Vendar zadošča je majhen del tega števila, da postane človeku življenje neznosno in da se njegovo zdravje okuži.

Mnogi vedo sicer, da so muhe sitne, ni jim pa znano, da so tudi zdravju škodljive. Oglejmo si samo obada, kako neznanstvo muči domačo živino. Ta mrčes ne zmanjšuje samo mleka pri kravah, ampak je tudi drugače škodljiv živalim. Nevaren je tudi breclj, ki čestokrat prenaša bolezni, ker zapči svoje zelo globoko pod človeško kožo in odloži tam bolezenske klice.

Pri nas se bolezni in epidemije seveda ne prenašajo toliko po brecljih, kakor po drugih muhah brez žela. Najnavadnejša mučička ljudi v naših krajih je navadna sobna muha, ki breclji najraje okrog blata in se ustavlja na odpadkih. Ta muha ima kosmate noge in z njimi prenaša kličice, ki širijo epidemije. Te muhe, ki se sprehajajo s predmeta na predmet, odnašajo s kužnih predmetov bacile ter jih ostavljajo na predmetih, o katerih mislimo, da so prosti okuženja in popolnoma zavžitni.

Omeniti velja tudi mušje odpadke, ki jih ostavljajo muhe na vseh mogočih predmetih. Pomislimo samo na tako okužen sir, mleko ali sadje. Na ta način nastanejo pri ljudeh infekcijske črevesne bolezni, celo bolezni težjega značaja, kakor so tifus, kolera in druge. Iz stranišča prilete nesnage čestokrat naravnost v šrambo ali kuhinjo, ker sedejo na lonec z mlekom ter se opajajo s sladko tekočino. Bakterije se tu hitro razplode, ker imajo vse pogoje za dober razvoj. Muhe posedajo tudi po tuberkuloznih pljunkih in po gnojčih hranah ter prenašajo vse te strupene snovi na človeka in na predmete, s katerimi prihaja človek v dotiko.

Boj proti zalegi

Če bi človeštvo hotelu samemu sebi dobro, bi moralo skrbeti že zgodaj spomladi, da onemogoči muhi razplod in razmnoževanje. Storit bi se moralo vse, da se muham ne nudi priložnost postanka na odpadkih in na jedilih. Vsi predmeti, na katerih se muhe rade ustavljajo, bi se morali braniti pred obiski muh, katerih škodljivost je najperjena samo na človeka.

Ne zakrivajmo si oči in pogledjmo dobro in spoznajmo, da je posebno na kmetih najhvaležnejše razplodišče za muhe domače gnojšče. Čuli smo, da se muha razvija v šestih do 15 dneh, povprečno torej v osmih do devetih dneh. Da ji to preprečimo, bi morali učiti mušjo zalego na kemičen način z bakrenim vitrijolom ali pa živim apnom. Ti dve sredstvi pa, kakor znano, zmanjšujeta vrednost gnoja, zato se jih kmetje ne poslužujejo. Lahko pa storijo

kmetje nekaj drugega. Temperaturo, ki pospešuje razpadanje gnoja, naj zvišajo enostavno na 65 stopinj vročine in vprašanje bo rešeno.

Ličinka muhe prenese kvečjemu 46 stopinj vročine in se zadržuje samo v tistih plasteh gnoja, ki ji nudijo primerno zaveščišče. Če hočemo uničiti mušjo zalego, je že dovolj, da gnoj na dvorišču dobro premečamo, tistega ki je ob strani, potisnemo v sredo in na dno, naložimo nanj 30 cm debelo plast novega gnoja in stvar je opravljena.

Veliko večjo pažnjo bi morali posvečati tudi živilom, katera bi morali pokrivati z mrežicami in steklenimi zvonci. V kuhinji preganjamo muhe najlažje z nalimanimi banderolami. Ta lim napravimo lahko sami, če vzamemo 60 delov kolofonije in 38 delov lanenega olja in 2 dela voska. Vse to zmešamo na vročem ognjišču, namazemo s to maso papir in muhe bodo rade letele nanj ter se prijele. Seveda eksistirajo še druga sredstva proti muham, toda kdo bi govoril o ricinovem olju in o formalinovem mleku! Težko je navajati vse, lažje kakor muhe pokončavati je onemogočiti njih razplojevanje in to je najprimernejše ter mnogo lažje, kakor pokončavanje zalege potem, ko se je že do dobra razvila.

Prostitutka je vedno več!

Društvo narodov je — kakor smo poročali — uvedlo poizvedovanje v vseh državah o razširjenju, vzrokih in žrtvah trgovine z dekleti. Dognalo je, da sta trgovina s človeškim blagom in institucija javnih hiš v neločljivi zvezi, ker so lastniki javnih hiš naročniki, organizatorji in podporniki trgovine z dekleti. Nekateri podatki so še prav posebno zanimivi. Na Grškem je bilo leta 1924, 54 trgovcev in 6 trgov s človeškim blagom, ki so bili znani policiji. V Carigradu je bilo l. 1925, 241 javnih hiš. Kako zelo vplivajo na prostitucijo socialne razmere, je razvidno iz tega, da je bilo leta 1924 v Rio de Janeiro službene javljenih prostitutk: 9 Nemk, 24 Avstrijk in le 16 Angležinj kljub velikosti angleške države.

Zanimivo so številke iz Avstrije, zlasti Dunaja. Izvedenci Društva narodov so dognali, da je nešteto deklet poslalo v prekorske morse dežele neki trgovec, ki je prihajal na Dunaj iz Hamburga. Preskrboval jim je potne liste in vozovnice in jim obljuboval službe v gledališčih in koncertnih dvoranah. Dočim je bilo na Dunaju pred leti komaj 1400 policijsko nadzorovanih žensk in je znašal naraščaj letno 350, je pa bilo skoraj 8000 žen, ki so bile kaznovane radi nemoralnega življenja.

Izvedenci so priložili svojim poročilom tudi nasvete, kako naj bi se omejila trgovina z dekleti. Vladam je bilo naročeno, naj pošljejo Društvo narodov letna poročila o stanju trgovine s človeškim blagom v njihovi deželah. Številke kažejo, da tvorijo v različnih deželah izozemke posebno velik odstotek prostitutk. Tako jih je v Braziliji in Argentini 75 in celo 80 odstotkov, v Činoma, kajpak, Evropejk. Povpraševanje po tujkah je veliko zlasti v javnih hišah. Mnogi izvedenci so za popolno odpravo hiš plačane ljubezni.

— Prosim za majhen dar. Sena nem že od rojstva.
— Kako? Saj vendar govorite!
— Oprostite, sem trebušni govornik!

„Ponedeljkov“ listek

Čudna zgodba

Ivan Dobravec.

XI.

Bilo je še svetlo, ko sem stopal zopet po široki cesti proti mestu.

Stopal? Da, stopal, toda moje stopinje so bile stopinje avtomata, navigatega za par minut, že na vogalu ceste, ki vodi v drevored, sem omagal in se naslonil na ograjo malega parka. Glasovi otrok, igrajočih se za ograjo, so budili mojo pojemajočo zavest. In ko sem obrnil nehotе glavo proti spomeniku, se mi je zdelo, da vidim pred seboj ogromno belo skalo in na njej črno pošast, ki se je pričela premikati naravnost proti meni.

— Ali vam je slabo?
Pogledal sem. Bil je stražnik, ki pazi v tistem času na prometne predpise.

Prvi trenutek sem mislil, da sem še vedno v rdeči hiši.

— Hvala, ne bo hudega!

— Tako bledi ste, je rekel stražnik in gledal moje zaprašene čevlje.

— Ta vročina! sem dejal in si opravljal ovratnik.

— Res, strašna vročina!

Bilo mi je dovolj. Pozdravil sem in se oddaljil.

Ob cesti so že gorele svetilke ko sem se približal kavarni. Gospa Hilda in njena družba so bili gotovo že notri. V bojazni, da me ne vidi, sem pospešil korake. Kam? Kamorkoli! Samo ne med ljudi, ki bi me spraševali o stvareh, na katere nisem mogel več misliti, ako sem hotel ostati miren.

Dovolj sem imel. Zlasti po intermezu na policiji.

Bedak! Bedak! sem si govoril in kar razumeti nisem mogel, kako more človek svoje vrste vobče storiti tako, nepremišljenost. In to po strašnem nočnem dogodku, ko bi bil moral napeti vse svoje misli, da čimprej razjasnim skrivnostno zagonetko, v svoj prid in v svojo obrambo. Da, v svojo obrambo! To predvsem. Zakaj bi trpel po krivici? Tudi če bi bilo moje razmerje do nesrečne Lije resnično krivo njene žalostne smrti! Bil sem nedolžen, kakor je nedolžen vsak, ki pride slučajno v bližino kraja, kjer so ubili človeka zavrtno in premišljeno.

K sreči me je detektivova zgovornost rešila grozne noči v zaporih, kamor bi me dali navzlic vsem mojim

protestom, ako bi bil omenil zločin in njegove okolnosti. Kakor hitro sem spoznal, da gre za popolnoma drugo stvar in da sta detektiva v resnici izvršila le svojo dolžnost, sem jima rekel, da moram na delo, na kar sem bil pozabil, ko sem odšel z njima, da govorim osebno s komisarjem. Objubil sem, da ugodim komisarjevi želji in sem hitro odšel vesel in zadovoljen kljub vsej žalosti, samo da moram biti zopet sam s svojo nesrečo...

Utrujen in žejen sem stopil v gostilnico. V prvi sobi sta sedela dva delavca v mirnem razgovoru. Hotel sem sesti k mizi ob točilnici, ko me je natakarica opozorila na — posebno sobo. Naj bo! sem si mislil in sem stopil v drugo sobo.

Ko sem že sedel, sem se ozrl po sobi. V kotu pri peči je sedel sam in zamišljen mlad mož. Njegovega obraza nisem mogel videti. Zakrival ga je z desnico, z levico pa je držal napolnjen kozarec.

Tu imam vsaj mir, sem si rekel in čakal na naročeno pivo.

— Še en četrt? je vprašala natakarica mladega moža.

— Ne! je odgovoril in se ozrl zanjo...

— Julij! sem zaklical.

Bil je v resnici. Silno začuden toda miren me je pogledal in se nasmehljal. V njegovih očeh je bila velika žalost.

Specijalni artistski atelje za crko-slikarstvo

PRISTOU & BRICELJ

LJUBLJANA, Resljeva cesta št. 4

L. Mikuš

MESTNI TRG ŠTEV. 15

Tvornica dežnikov, zaloge sprehajalnih palic

Jože Oražem ml.

opekarna,

Srednje Gameljne

p. Šent Vid nad Ljubljano,

proizvaja priznano najboljše zidnike in zarezane strešnike. 8660

Čajno-maslo

sveže, najfinije ima stalno v zalogi ter razpošilja tržka
IVAN KRALJ
Ljubljana
Stari trg št. 30

CRIKVENICA, SV. JELENA

Pension „Danica“

Tik ob morju, izvrstna slovenska kuhinja, kopalnišče brezplačno.

Cena Din. 75—80 dnevno.

„Underwood“

pisalni stroji ima svetovni sloves

nad 2.000.000 strojev v prometu, nedosegljiv v trpežnosti in vsled tega najcenejši

LUDVIK BARAGA

LJUBLJANA
Selenburgova ulica št. 6/1.
Telefon 118

TRSTJE ZA STROPE

naročajte le v tvornici, katera edina izdeluje to blago iz najboljšega materiala in prodaja najceneje.

JOS. R. PUH, Ljubljana, Gradašva ulica 22 — Telefon 2513.

ZADRUŽNA HRANILNICA

reg. pos. in gosp. zadruga z o. z. v LJUBLJANI, Sv. Petra cesta 19

Podeljuje vsakovrtnе kredite, eskomtira menice, inka-sira fakture ter izvršuje razen deviznih in valutnih vse v bančno stroko spadajoče posle. Sprejema hranilne vloge na knjižice ali v tekočem računu ter jih obrestuje po dogovoru najugodnejše. Kot pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije vodi poseben oddelek za njih prodajo, poleg tega prodaja tudi srečke Ratne štete na obroke pod zelo ugodnimi pogoji.